

Ыдыктыг 9 деп санга хам аарылгалыг мындыг чүүлдерни билип ап болур бис.

**9 ДАГЫЛГАЛЫГ ЧЕРЛЕР:**

1. От, өг дагыыры.
2. Тайга дагыыры.
3. Суг бажы дагыыры.
4. Буга бажы дагыыры.
5. Тел ыяш дагыыры.
6. Бай ыяш дагыыры.
7. Хам ыяш дагыыры.
8. Черниң хиндиин дагыыры.
9. От, өг орнун дагыыры.



**9 СҮЗҮКТЕР:**

1. Эр кижиге тос бергелерни шыдажып эртер.
2. Тос-тостуң соогун шыдажып эртер.
3. Тос кулаш сыдым эдилээр.
4. Тос айыылды чайладыры.
5. Тос хемни кешкеш, турар.
6. Тос арты ашкеш, турар.
7. Тос дээрниң чаңныын чайладыр
8. Тос таңдының ээзи болур.

**УРУГЛАРЛЫГ АДА-ИЕЛЕРГЕ ДУЗА КАДАР ТӨЛЕВИЛ**

**8-800-250-17-63** дугаар-биле халас харыл-зажып, бистен арга-сүмеден алынар!  
Турар черивис: Кызыл хоорай, Пригородная кудумчузу, 6 дугаар бажың.  
Электроннуг адресивис: [tsentrsalgal@bk.ru](mailto:tsentrsalgal@bk.ru)



Ыдыктыг 3 деп санга бойду-стун ховар үнүжү чангыс дөстен үнген 3 ыяштыг Бай-ыяш хамааржыр.

Үштээн тывызыктар бистин өгбелерниң чечен-мергенин, сагынгыр-тывынгырын бадыткап турар.

Чижээлээрге:

**Чүведе 3 дудуу (дээрниң баганазы чок, сугнуң бышкызы чок, дагның куржаа чок),**

**Өртемчейде 3 кызыл (үнген хуннун хаяазы кызыл, үер сугнуң өңү кызыл, үгер сылдыстың чырыы кызыл),**

**Өртемчейде 3 оран (үстүү оран, ортаа оран, алдыы оран).**

**Өртемчейде 3 дүрген (бодал, карак, ок).**



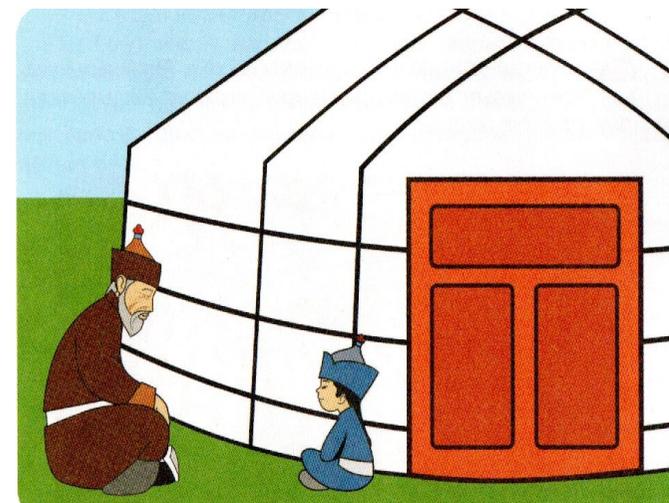
ФЕДЕРАЛДЫГ ТӨЛЕВИЛ  
«АМГЫ ҮЕНИҢ ШКОЛАЗЫ»



**АДА-ИЕНИҢ СҮМЕ АЛЫР ТӨВҮ «САЛГАЛ»**



КЫЗЫЛ ХООРАЙНЫҢ 17 ДУГААРЛЫГ ШКОЛА НАЗЫНЫ ЧЕТПЭЭН УРУГЛАР САДЫ



**Үндүрүлгө 3**

**ЫДЫКТЫГ САНАРНЫҢ  
ЧАЖЫТТАРЫ**

Үндүрүлгениң тургузукчузулары:  
Дээк-оол Азията Михайловна,  
Иргит Эллада Ивановна,  
кижизидикчи башкылар

Ыдыктыг саннарны бистин өгбелеривис амыдыралынга сагып, уруг-дарыынга ону сагырынга өөредип чорааннар. Оларның утказы ханы, сеткил-сагышка дээштиг.

Торээн черин, бойдузунга хумагалыг болурунга өөредир, эки мөзү-шынарга, уран-чечен, дылгыр, сөскүр болурунга өөредир чораан. Ыдыктыг саннарга 3, 7, 9 деп саннар хамааржыр.



УЛУГ ЧЕДИ-ХААН СЫЛДЫСТАР бөлүүн чүглө чеди сылдыстартан тургустунган деп чугаалажып турары шын эвес. Шынында ол сылдыстар бөлүүнүң кызыгаарында 125 хире сылдыстар кирген.

# 7

7 деп ыдык санга дүүштүүр тыва чонунуң чаагай чанчылы – чеди ужур, чеди дакпыр арыглаашкын бар.

1. Саңны кыпсыры.
2. Чажыын чажары.
3. Йөрээл чалбарыгны кылыры.
4. Чаламаны баглаары.
5. Артыш, шаанак-биле айдызаныры.
6. Ак харга аңдаштаныры.
7. Чолукшулга езулалы.

База-ла бо ыдык сан-биле тывалар малының чүзүнүн санап чораан (аът, инек, хой, өшкү, тева, иви, сарлык).

Чеди-Хаанның сылдыстарын тудуштуруптар болза, улуг хымыш дүрзүзүңгө дөмей. Чеди-Хаан сылдыстарын күстүң ортаа үезинде хайгаарап көөр болзувусса, «хымыштың тудазы» солагай талаже углуг, кыштың ортаа үезинде – «тудазы» куду апарган болуп көстүр, частың ортаа үезинде «хымыштын тудазы» он талаже угланган (ол үеде сылдыстар эн-не бедик турар болгаш доңгайтыр каап каан хымыш ышкаш көстүр), айның ортан үезинде – оларның «тудазы» өрү углуг кылдыр көстүр.

Бистин өгбелеривис Чеди-Хаан сылдысты чүглө үе тодарадырынга ажыглавайн турган. Шажын чүдүлгениң аайы-биле сылдыс бүрүзү бир бурганның адын эдилеп чораан. Кижилерниң төрүттүнген чылының аайы-биле хуу сылдызын илередип болур. Хымыштың бажындан тудазынче углай санаар:

1-ги сылдыс– күске чылы,  
2-ги сылдыс- хаван, инек,  
3-кү - ыт, пар,  
4-кү сылдыста - дагаа, тоолай,  
5-ки сылдыста - мечи, улу,  
6-гы сылдыста - хой, чылан.  
7-ги сылдыста- аът.

Кижин хуу сылдызынга бүзүрөп, көрүп алгаш тейлээрге, күзелдери бүдер дээри кончуг шын.

